

Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії
на тему:
**«ВВП як узагальнюючий показник економічної
активності»**

Студентка 2 курсу групи ФО-21
напряму підготовки «Фінанси і кредит»
Ткаченко О.В.
Керівник: Вірковська А.А.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Валовий внутрішній продукт як основний макроекономічний показник країни.....	5
2. Аналіз обчислення валового внутрішнього продукту національної економіки.....	12
3. Недоліки показника ВВП та його вплив на добробут України.....	19
Висновки.....	29
Список використаної літератури.....	31

Вступ

Актуальність теми дослідження. Результатом праці мільйонів робітників, селян та інтелігенції є певна сукупність створених матеріальних і духовних благ. Залежно від типу суспільства відбувається розподіл працюючих у сферах і галузях народного господарства, створюється різна кількість матеріальних і нематеріальних благ. Тип суспільства визначає також основні принципи розподілу, перерозподілу, обміну і споживання створених благ.

Переважає більшість сучасних економістів відстоюють позицію, що будь-яка суспільна корисна праця є продуктивною працею, оскільки створює національне багатство безпосередньо або опосередковано, а також сприяє підвищенню добробуту людей. Отже, національний продукт створюється в усіх галузях та сферах економічної діяльності.

Дослідження і прогнозування ВВП на різних стадіях економічного обороту є необхідним для умов трансформаційної економіки, коли власне методичне забезпечення ще недостатньо відпрацьоване, а досвід прогнозних розрахунків, набутий в розвинених ринкових економіках, не може бути безпосередньо використаний в Україні через неадекватні умови розвитку економіки. Разом з тим науково обґрунтовані прогнози виробництва ВВП дозволяють оцінити наслідки реалізації передбачуваної на прогнозний період економічної політики держави. Особливу значимість при цьому набуває можливість враховувати наслідки державної політики, що реалізується в різних за метою, специфікою виробництва та функціями секторів економіки, що справляють неоднаковий вплив на загальні результати економічної діяльності та економічне зростання в цілому.

Як же оцінити стан економіки України за роки її незалежності? Для цього варто проаналізувати динаміку таких показників, як реальний ВВП, рівень безробіття, експорт, імпорт, доходи та видатки бюджету, рівень мінімальної, середньої зарплати та прожиткового мінімуму тощо.

Таким чином, практична значимість вказаних проблем і об'єктивна необхідність вивчення аналізу динаміки ВВП в Україні зумовили актуальність теми дослідження курсової роботи, мету і завдання, предмет та об'єкт дослідження.

Об'єктом дослідження курсової роботи виступає проблема вивчення економіки України з точки зору визначення і розрахунку основних її макроекономічних показників.

Предметом дослідження курсової роботи є аналіз динаміки ВВП в Україні.

Метою роботи є теоретичне дослідження аналізу динаміки валового внутрішнього продукту в Україні.

Мета роботи передбачає виконання таких завдань:

1. Розкрити сутність валового внутрішнього продукту і методи його обчислення.
2. Дослідити проблему аналізу динаміки валового внутрішнього продукту в Україні.
3. Охарактеризувати можливості моделювання динаміки ВВП в Україні.

Теоретико-методологічною основою роботи є праці таких дослідників, як Барр Р., Климко Г.Н., Моторин Р.М., Мочерний С.В., Панчишин С., Радіонова І., та ін.

Головні методи дослідження – історико - типологічний, метод теоретичного аналізу й систематизації, соціокультурний аналіз.

Структура дослідження. Курсова робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Список використаних джерел включає 27 найменувань.

1. Валовий внутрішній продукт як основний макроекономічний показник країни.

Показник суспільного багатства як національного вперше був визначений у XVII ст. У. Петті як сума нагромаджених матеріальних цінностей. Подальші спроби статистичного дослідження національного багатства належать до XIX ст., а з 1853 р. його виміри стають темою міжнародних статистичних конгресів.

В Україні розрахунки ВВП здійснюють лише з середини 90-х із переходом від статистики Балансу народного господарства (БНГ) до прийнятої в усьому світі системи національних рахунків (СНР). На початку 1995 року Міністерство статистики України завершило розробку національних рахунків України згідно з концепцією затвердженою ООН у 1993 році. Розглянемо валовий внутрішній продукт України за галузями його формування на протязі 2011 – 2014 років (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Валовий внутрішній продукт України за галузями його формування протягом 2011 – 2014 роки

Показники	Роки							
	2011		2012		2013		2014	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
ВВП	1 299 991	100,0	1 404 669	100,0	1 465 198	100,0	1 566 728	100,0
Склад ВВП:								
Оптова та роздрібна торгівля	193 357	14,9	200 763	14,3	212 090	14,5	222 675	14,2
Сільське господарство, лісове господарство, рибне госп.	106 555	8,2	109 785	7,8	128 738	8,8	160 516	10,2
Добувна промисловість	84 872	6,5	81 660	5,8	81 259	5,5	79 557	5,1
Переробна промисловість	154 675	11,9	173 912	12,4	165 055	11,3	178 699	11,4
Інші галузі	760 532	58,5	838 549	59,7	878 056	59,9	925 281	59,1

Валовий внутрішній продукт (ВВП) — один із найважливіших показників розвитку економіки, який характеризує кінцевий результат виробничої діяльності економічних одиниць-резидентів у сфері матеріального і

нематеріального виробництва. Вимірюється вартістю товарів та послуг, виготовлених цими одиницями для кінцевого використання. ВВП — сума валової доданої вартості (ВДВ) галузей плюс чисті податки на продукти (ПДВ) (ЧП) не зараховані до неї:

$$\text{ВВП} = \sum \text{ВДВ} + \text{ПДВ, ЧП.}$$

ВВП визначають, як суму первинних доходів, розподілених економічними одиницями-резидентами між виробниками товарів та послуг: оплата праці найманих працівників, чисті податки на виробництво та імпорт, валовий прибуток та валові змішані доходи. Використання ВВП — кінцеве споживання товарів та послуг, валове накопичення основного капіталу, зміна запасів матеріальних оборотних коштів, чисте надбання цінностей і сальдо експорту та імпорту товарів і послуг.

Для аналізу економічних явищ і процесів, складних господарських взаємозв'язків необхідна система надійних взаємозумовлених показників. В економічній теорії та у господарській практиці використовують різні форми виміру суспільного продукту. Різноманітність форм і способів виміру результатів народногосподарської діяльності зумовлена різними теоретичними підходами до характеристики суспільного виробництва, різною методикою статистичних розрахунків, різними стадіями руху суспільного продукту в процесі економічного кругообігу.

Виробництво здійснюється для задоволення потреб людей. У кожній країні за деякий проміжок часу (наприклад за рік) створюється певна кількість різних товарів і послуг. Як виміряти сумарний обсяг продукції, яка вироблена у вітчизняній економіці? Для цього обчислюють валовий внутрішній продукт.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) вимірює ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у даній країні протягом певного періоду часу, – як правило, року. Валовий внутрішній продукт, обчислений у поточних ринкових цінах, називається номінальним ВВП. Номінальний ВВП одночасно віддзеркалює як кількість вироблених товарів і послуг, так і

рівень їхніх цін. Інакше кажучи, на динаміку номінального ВВП впливають як зміни у фізичному обсязі виробленої продукції, так і зміни рівня цін. Часто буває так, що фізичний обсяг ВВП скорочується, а номінальний ВВП збільшується за рахунок зростання цін. Проте рівень життя людей насамперед залежить від кількості вироблених і спожитих товарів та послуг. Тому макроекономіка досліджує динаміку фізичного обсягу ВВП, тобто зміни в кількості виготовленої вітчизняною економікою продукції. З цією метою обчислюють реальний ВВП [23].

Валовий внутрішній продукт, обчислений у постійних цінах, називається реальним ВВП. Саме цей показник дає змогу судити про зміни у фізичному обсязі продукції, а отже й про стан справ в економіці країни. Аналіз динаміки реального ВВП показує, що періоди його зростання чергуються з періодами скорочення. Економісти називають короткострокові коливання обсягу виробництва діловим, або економічним, циклом. Діловий цикл охоплює дві головні фази – піднесення і спад – та два поворотні пункти циклу – вершину і дно. У фазі спаду реальний ВВП скорочується, зростають масштаби безробіття, знижуються доходи населення. Під час піднесення реальний ВВП збільшується, чисельність безробітних зменшується. Найвищу точку піднесення називають вершиною, а найнижчу точку спаду – дном. Тривалість ділового циклу різна – від двох до 10 і більше років [20, 51].

Колівання реального ВВП простежується здебільшого лише в короткостроковому періоді. У довгостроковому періоді більшість країн світу демонструють стале збільшення реального ВВП і підвищення рівня життя людей, що в макроекономіці називають економічним зростанням.

Для визначення тенденції економічного зростання використовують показник природного ВВП. Для розуміння суті цього показника до уваги треба взяти взаємозв'язок між інфляцією та безробіттям, який існує в ринковій економіці в короткостроковому періоді. Зі збільшенням зайнятості ВВП зростає, але водночас прискорено починають зростати й ціни; у фазі

спаду масштаби безробіття зростають, але темпи зростання цін уповільнюються [21].

Між високим і низьким рівнями безробіття є такий його рівень, який називають природною нормою безробіття. За природної норми безробіття темп інфляції залишається практично сталим. Валовий внутрішній продукт, що відповідає природній нормі безробіття, називають природним ВВП.

Упродовж ділового циклу фактичний ВВП відхиляється від природного. У роки спаду фактичний ВВП менший за природний, а в роки піднесення може перевищувати його. Різницю між природним і фактичним ВВП називають ВВП-розривом. Цей розрив може бути зі знаком плюс, зі знаком мінус або дорівнювати нулю. ВВП-розрив зі знаком плюс означає, що економіка перебуває у фазі спаду, недовиробляючи потрібні суспільству товари і послуги. Протилежна ситуація простежується, коли ВВП-розрив має знак мінус. Це означає, що економіка виходить за межі природного ВВП і ціни починають прискорено зростати [20, 52].

Природний ВВП не можна ототожнювати з межею виробничих можливостей економіки. Остання здатна виробляти обсяг товарів і послуг, більший за величину природного ВВП. Крім того, наявність значного ВВП-розриву зі знаком плюс не означає, що економічна політика уряду була неправильною. Інколи уряд свідомо створює такий розрив, аби уповільнити темпи зростання цін. У нашій економіці природна норма безробіття ще не склалася. Тому обчислити природний ВВП і ВВП-розрив для економіки України поки що неможливо. Щодо економіки, наприклад, США, то більшість американських економістів вважають, що нині природна норма безробіття тут становить 5-5,5%.

Показник ВВП представляє загальну вартість кінцевого продукту, виробленого тільки всередині країни, з використанням як власних, так і чужих факторів виробництва, тобто у ВВП не знаходить відображення продукт, створений за кордоном із використанням факторів виробництва даної країни.

Валовий національний продукт (ВНП) — це сума доданих вартостей, створених з використанням факторів виробництва, що належать даній країні та її громадянам. Термін «національний» протистоїть термінові «внутрішній». З одного боку у ВНП країни включають і його частину створену за кордоном, але з використанням факторів, що знаходяться у власності даної країни та її громадян. З іншого боку, у ВНП країни не входить те, що вироблено в даній країні з використанням факторів, що належать іншим країнам.

Різниця між показниками ВВП і ВНП незначна й знаходиться в межах від одного до декількох відсотків.

В основі розрахунків макроекономічних показників лежить рівність доходів і витрат. Економічна система є замкненою, і всі витрати на купівлю товарів та послуг неминуче є доходами виробників цієї продукції. Тобто, будь-яка дія, що впливає на витрати, мусить обов'язково відбиватися на доходах, і навпаки — все, що впливає на доходи, надалі відбивається на витратах.

Щоб уникнути подвійного рахунку — ситуації, коли одна й та сама операція може бути врахована двічі, в СНР вирізняють такі поняття:

- проміжна продукція — це товари і послуги, що купуються з метою подальшої переробки, обробки або для перепродажу;
- кінцева продукція — товари і послуги, що купуються з метою кінцевого споживання, не для подальшої переробки чи продажу;
- додана вартість фірми — вартість, що створена в процесі виробництва на даному підприємстві і охоплює реальний вклад підприємства у створення вартості конкретного продукту, не включає вартості проміжних товарів і послуг, що були придбані фірмою і використані в процесі виробництва.

При розрахунку ВВП (ВНП) враховується вартість товарів і послуг, вироблених лише в поточному періоді. А тому з розрахунків вилучають так звані невиробничі операції, які бувають двох типів:

- перепродаж товарів;
- власне фінансові операції.

У свою чергу власне фінансові операції поділяються на:

- державні трансфертні виплати. Під трансфертами розуміють односторонній потік благ, доходів, які мають перерозподільний і безоплатний характер. Коли мова йде про державні трансферти, говорять про є виплати із державного бюджету (пенсії, стипендії, допомога по безробіттю тощо);

- приватні трансфертні платежі (допомога батьків дітям-студентам, подарунки заможних родичів тощо). Ця операція не є наслідком виробництва, а виступає як акт передачі коштів від однієї приватної особи до іншої;

- операції з цінними паперами (купівля-продаж акцій, облігацій також вилучається із ВВП, оскільки це є обмін паперовими активами, перерозподіл власності).

основним показником результатів економічної діяльності на макрорівні є валовий внутрішній продукт (ВВП), який характеризує сукупну ринкову вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами в поточному періоді на економічній території країни.

Валовий внутрішній продукт є сукупною ринковою вартістю кінцевих товарів та послуг, створених на території даної країни протягом певного періоду часу (як правило, за один рік). Це сукупна вартість усіх кінцевих матеріальних і нематеріальних благ, що створені, розподіляються та використовуються резидентами та нерезидентами в національній економіці протягом року.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є найзагальнішим показником остаточного результату економічної діяльності в межах країни. Він характеризує єдність взаємопов'язаних економічних процесів як у сфері матеріального виробництва, так і в соціальній сфері, охоплює результати

економічної діяльності усіх суб'єктів національної економіки. ВВП виступає грошовим вимірником ринкової вартості виробництва кінцевих благ і має кількісний та часовий вимір (рік, квартал, місяць).

При обчисленні ВВП потрібно враховувати ряд обставин. По-перше, необхідно уникнути повторного рахунку, тобто врахування однієї і тієї ж продукції декілька разів. А тому при визначенні ВВП необхідно брати до уваги ринкову ціну лише кінцевих матеріальних і нематеріальних благ.

По-друге, необхідно врахувати максимально можливу кількість створених благ. Справа в тому, що статистика не враховує ряд компонентів економічної діяльності. Це насамперед діяльність, що здійснюється поза організованими ринками. Прикладом є продукція домашніх господарств. Значна частина благ, що створюються у цих господарствах, офіційною статистикою не може враховуватися, бо використовується поза ринком. Однак на їх виготовлення затрачується праця, і вони збільшують реальний обсяг національного продукту. Те саме стосується і благ, створених у тіньовій економіці, продукція і доходи якої приховуються від офіційних державних органів. Тому при обчисленні ВВП використовуються спеціальні методи вартісної оцінки таких благ, що дозволяє точніше визначити ВВП.

По-третє, до вартості ВВП повинна включатися вартість товарів, виготовлених лише протягом поточного періоду. Якщо, наприклад, у поточному періоді продається будинок, збудований декілька років тому, то його вартість не включається у ВВП, а враховується лише вартість послуги маклера, який здійснював його продаж.

По-четверте, до ВВП включається вартість благ, створених як резидентами, так і нерезидентами на території даної країни, тобто весь випуск продукції, створеної факторами виробництва, що є внутрішніми для даної країни незалежно від того, хто ними володіє.

2. Аналіз обчислення валового внутрішнього продукту національної економіки.

Валовий внутрішній продукт, як уже зазначалося, обчислюють трьома методами:

1) як суму видатків покупців на придбання товарів і послуг (за видатками – метод кінцевого використання).

- Методом доходів, або розподілу. Суть його полягає в тому, що витрати покупців кінцевих товарів та послуг є одночасно доходами їх продавців, тому визначивши всі доходи, які одержують суб'єкти національної економіки як компенсацію затрат на фактори виробництва, можна визначити і величину ВВП як суму всіх доходів. Такими доходами в межах національної економіки є заробітна плата як оплата такого фактора виробництва, як праця; рента як плата за землю та іншу нерухомість, взяті в оренду; прибуток, виплачений на капітал; позичковий відсоток як плата за користування позичковим капіталом. Це факторні доходи. Однак потрібно врахувати ще два види доходів: доходи держави у вигляді непрямих податків на бізнес та суму амортизації, яка не є власне доходом, але яку потрібно враховувати як частину виручки від реалізації товару, що дорівнює зносу основного капіталу.

- Як сума доданої вартості, створеної на всіх стадіях виробництва товарів і послуг (за галузями – виробничий метод) [20, 57].

Усі методи обчислення ВВП дають однаковий результат, бо те, що витрачено на купівлю продукту (видатки), є доходом для тих, хто вклав людські й матеріальні ресурси у виробництво цього продукту та його продаж на ринку.

Для визначення ВВП за видатками підсумовують усі види видатків на кінцеві товари і послуги – споживчі видатки населення, інвестиційні видатки фірм, державні закупівлі товарів і послуг та чистий експорт.

Особисті споживчі видатки охоплюють видатки домашніх господарств на товари тривалого користування (холодильники, телевізори, легкові автомобілі), видатки на предмети поточного вжитку (хліб, олівці, сорочки, зубну пасту тощо) і видатки споживачів на послуги (юристів, перукарів, сантехніків та ін.).

Інвестиційні видатки ділових фірм країни – це видатки:

- 1) на закупівлю машин, устаткування, верстатів підприємствами;
- 2) на усе будівництво (виробничі будівлі й житлові будинки);
- 3) на зміни в запасах.

Запаси – це вироблені, але не продані у цьому році інвестиційні, а також споживчі товари. Якщо на складах підприємств наприкінці року нагромадилося більше товарів, ніж їх було на початку року, то це означає, що в національній економіці впродовж року вироблено більше товарів, ніж продано. Цей приріст запасів додають до ВВП. А якщо запаси зменшуються, то величину зменшення вираховують із ВВП [20, 57].

У макроекономіці інвестиції поділяють на валові й чисті. Валові інвестиції охоплюють усі вироблені інвестиційні блага, призначені для заміщення машин, верстатів, устаткування, споруд, що спожиті у процесі виробництва у цьому році, плюс ті, що становлять приріст капіталу в національній економіці. Отже, до валових інвестицій належать як заміщувальні інвестиції, так і приросткові, або чисті, інвестиції. Чисті інвестиції – це додаткові інвестиції, тобто їхній приріст понад зношення капіталу в цьому році. Різниця між валовими і чистими інвестиціями становить амортизацію. Тому валові інвестиції дорівнюють сумі амортизації та чистих інвестицій. У ВВП ураховують валові інвестиції.

Державні закупівлі товарів і послуг охоплюють усі державні видатки (уряду, місцевих органів влади) на кінцеві продукти підприємств і на наймання в державний сектор працівників. Однак вони не враховують державних трансферних платежів, бо такі видатки не відображають

збільшення поточного виробництва і є просто передаванням державних доходів певним родинам або індивідам.

Чистий експорт – це сума, на яку іноземні видатки на вітчизняні товари і послуги (експорт) перевищують вітчизняні видатки на іноземні товари і послуги (імпорт). Проте чистий експорт може бути і від'ємною величиною.

Підсумувавши чотири групи видатків, отримуємо ринкову вартість річного обсягу вітчизняного виробництва, тобто [20, 58]:

$$\text{ВВП} = C + I + G + (K - M) \quad (1.1)$$

де C – особисті видатки на споживання;

I – інвестиційні видатки;

G – урядові закупівлі товарів і послуг;

K – вартість експорту;

M – вартість імпорту.

Отже, ВВП є сумою споживання, інвестицій, державних закупівель і чистого експорту. Позначимо ВВП через Y , а чистий експорт через X [20, 58]:

$$Y = C + I + G + X \quad (1.2)$$

Це рівняння є тотожністю, бо визначається на підставі змінних, що входять до нього. Дане рівняння називають основною тотожністю національних рахунків.

За другим методом ВВП обчислюють за доходами, отриманими від виробництва продукції. Такими доходами є:

1) заробітна плата найманих працівників, яку фірми й уряд виплачують тим, хто пропонує працю; враховують також низку доповнень до зарплати, які підприємства вносять у різні фонди;

2) рента, тобто доходи, які отримують домогосподарства і фірми від нерухомого майна, в тому числі приписану ренту за проживання у власній оселі;

3) процент, що являє собою виплати грошового доходу постачальникам грошового капіталу (виплата процентів домогосподарствам за вклади, за облігації підприємств);

4) прибуток. Він має два різновиди – доходи некорпоративного сектора (доходи підприємств, що перебувають в одноосібній власності) та прибуток акціонерних підприємств.

ВВП як сума доходів містить іще два види виплат, що не є доходом:

5) непрямі податки на бізнес (податок на додану вартість, акцизний збір, ліцензійні платежі, мито та ін.);

б) амортизаційні відрахування (показують обсяг капіталу, спожитого у процесі виробництва впродовж року). Найпоширенішими з наведених методів обчислення ВВП є метод кінцевого використання та виробничий метод. Вибір країною методів обчислення ВВП визначається особливостями її статистики [23].

ВВП – дуже важливий показник функціонування національної економіки. Однак потрібно усвідомлювати, що він дещо занижує реальний обсяг вітчизняного виробництва. По-перше, ВВП не враховує результатів економічної діяльності в тіньовому, або підпільному, секторі національної економіки. Окремі представники цього сектора втягнуті в нелегальну діяльність – торгівля і виробництво наркотиків, лихварство і шахрайство при наданні позик. Доходи, отримані від нелегальної діяльності, зрозуміло, приховують. Проте більшість учасників тіньової економіки веде легальну діяльність, але не повідомляє про неї, щоб не сплачувати податки. За оцінками Світового банку, в тіньовій економіці України виробляється до 50% усієї продукції. На рисунку 1.показано відносні масштаби тіньової економіки в окремих країнах.

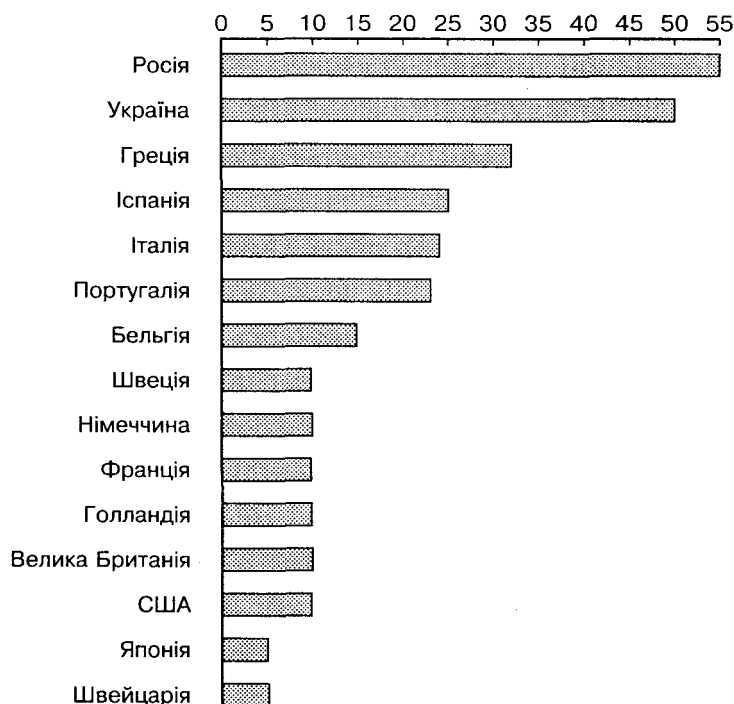

Рис. 2.1. Відсоток тіньової економіки у ВВП деяких країн

В деяких державах частка тіньової економіки дуже висока. Загалом чим вищі податкові ставки і чим більша державна зарегульованість національної економіки, тим більші масштаби тіньового сектора.

По-друге, не всі вироблені в національній економіці продукти проходять стадію купівлі-продажу. Тому ВВП як вимірник ринкової вартості обсягу виробленої продукції не враховує такі продукти. Наприклад, майже в усіх країнах є залишки натурального господарства виробництво продукції для споживання домогосподарством, яке її виготовило. В останні роки масштаби натурального господарства в нашій країні розширюються, але результати діяльності у цьому секторі не враховуються у ВВП України. Отже, його величина суттєво занижена.

Для правильного визначення обсягу національного виробництва треба, щоб усі продукти й послуги, вироблені протягом року, були враховані лише один раз. Більшість продуктів проходить через кілька виробничих стадій, перш ніж потрапляє на ринок. Окремі частини й компоненти продукту купуються і продаються декілька разів. Щоб уникнути багаторазового

врахування частин продуктів, які продаються і купуються, при обчисленні ВВП ураховують лише ринкову вартість кінцевих товарів і не враховують вартість проміжних товарів. Урахування вартості проміжних товарів означає подвійний рахунок, що завищує обсяг ВВП [22].

Під кінцевими товарами розуміємо товари і послуги, які купують для споживання, а не для перепродажу, подальшого оброблення чи перероблення. Проміжними називають товари і послуги, які використовуються для подальшого оброблення чи перероблення, тобто для виробництва інших товарів чи для перепродажу. У таблиці 2 подано стадії виробництва хліба, на яких створюються проміжні й кінцеві товари і послуги.

Таблиця 2.1.

Виторг і додана вартість (копійок за хлібину)

Стадії виробництва	Виторг	Вартість проміжних сировини і матеріалів	Додана вартість
Пшениця (фермер)	30	0	30
Борошно (мірошник)	55	30	25
Випечений хліб (пекар)	90	55	35
Хліб, доставлений до місця продажу (бакалійник)	100	90	10

Виробництво хліба проходить кілька стадій, які, припустімо, здійснюють незалежні виробники – фермер, мірошник, пекар і бакалійник. Якби ми підсумували їхні виторги, то допустилися би помилки, яку називають подвійним рахунком. У нашому прикладі є лише один кінцевий продукт – хліб, доставлений до місця продажу. Отже, у ВВП враховуватиметься лише виторг бакалійника – 100 копійок за хлібину.

Аби уникнути подвійного рахунку при обчисленні ВВП, необхідно враховувати у ньому тільки додану вартість, створену кожною фірмою. Додана вартість – це різниця між виторгом фірми та вартістю сировини і матеріалів, які вона придбала в постачальників.

Підсумувавши додану вартість усіх чотирьох підприємств (від вирощування пшениці аж до доставки хліба), можна точно визначити вартість хлібини. Так само, підсумувавши додані вартості, створені всіма фірмами в економіці, можна визначити ВВП, тобто ринкову вартість загального обсягу продукції. Отже, існує ще третій метод обчислення ВВП – підсумовування доданої вартості, створеної в національній економіці. Цей спосіб обчислення ВВП часто називають виробничим методом.

Отже, обчислювати ВВП можна різними методами. Але при їх правильному використанні величина ВВП буде однаковою для кожного методу. Розбіжності, які виникають на практиці, пов'язані з похибками у тих статистичних даних, на підставі яких відбувається обчислення ВВП.

3. Недоліки показника ВВП та його вплив на добробут України.

Реальний ВВП на душу населення використовується на практиці як найобгрунтованіша характеристика економічного добробуту. Проте в такій ролі він має значні недоліки.

По-перше, від величини ВВП варто було б відняти вартісну оцінку так званих негативних факторів (забруднення повітря і води, шум, перенаселення тощо.), які пов'язані з його виробництвом і, зрозуміло завищують рівень нашого матеріального добробуту. Для встановлення національної економіки України важливе значення має розв'язання проблеми врахування будь-якого виду економічної діяльності у макроекономічних показниках. Забруднення навколишнього середовища породжує важливі методичні питання, одним з яких відображення діяльності, пов'язаної з природокористуванням, в узагальнюючих вимірниках економічного зростання звичайні показники національного доходу або чистого продукту не враховують результатів природоохоронної діяльності, що спотворює її наслідки та динаміку. Скажімо, виробник забруднює річку, держава витрачає кошти на її очищення, що збільшує показник ВВП, проте вартість забруднення не враховується.

По-друге, до ВВП не внесена вартість неринкових операцій (робота домогосподарки; робота тесляра, який займається ремонтом власного будинку; безоплатна праця добровільців). Всі ці види діяльності є доцільними з точки зору економіки, проте, у відповідності із загальноприйнятою методологією, не враховуються при розрахунку ВВП.[28]

По-третє, у ВВП, на жаль, не відображається вартісна оцінка дозвілля (збільшення вільного часу, яким розпоряджаються люди) і не

відображається повною мірою покращення (або ж погіршення) якості товарів, а це, безумовно, є одним із мірил економічного добробуту.

Аналіз показників структури формування ВВП за останні роки показує, що в Україні значно збільшилася питома вага чистих податків на виробництво і експорт-імпорт (за мінусом субсидій). Ці зрушення у динаміці чистих податків обумовлені частими змінами у державній податковій політиці (до останнього часу у бік збільшення податкового тиску на товаровиробника) та зменшенням підтримки збиткових виробництв за рахунок коштів бюджету.

Таблиця 3.1.

**Структура ВВП України по кінцевому використанню з
2005 по 2015 роки (в млн. грн.)**

	споживчі витрати		валове накопичення		експорт товарів і послуг		імпорт товарів і послуг		Номинальний ВВП	
		% ВВП		% ВВП		% ВВП		% ВВП		
2005	337879	+76.5%	99876	+22.6%	227252	+51.5%	-223555	-50.6%	441452	
2006	424060	+77.9%	134740	+24.8%	253707	+46.6%	-269200	-49.5%	544153	
2007	558581	+77.5%	203318	+28.2%	323205	+44.8%	-364373	-50.6%	720731	
2008	758902	+80.0%	264883	+27.9%	444859	+46.9%	-520588	-54.9%	948056	
2009	772826	+84.6%	155815	+17.1%	423564	+46.4%	-438860	-48.0%	913345	
2010	914230	+84.5%	199918	+18.5%	549365	+50.7%	-580944	-53.7%	1082569	
2011	1105201	+83.9%	282474	+21.5%	707953	+53.8%	-779028	-59.2%	1316600	
2012	1269601	+90.1%	257335	+18.3%	717347	+50.9%	-835394	-59.3%	1408889	
2013	1350220	+92.8%	228474	+15.7%	681899	+46.9%	-805662	-55.4%	1454931	
2014	1409772	+90.0%	220968	+14.1%	770121	+49.2%	-834133	-53.2%	1566728	
2015	1715636	+86.7%	303297	+15.3%	1044541	+52.8%	-1084016	-54.8%	1979458	

Частка валового прибутку (змішаного доходу), розрахована за різницею між ВВП та іншими видами первинних доходів у його структурі, за умов тривалого скорочення виробництва і вкрай обмеженого платоспроможного попиту більшості юридичних і фізичних осіб має тенденцію до зменшення і в 1997 році складала 30,0% ВВП. Це відбулося під впливом зміни питомої ваги інших складових ВВП і через зміну внутрішньої структури цього показника. У внутрішній структурі валового прибутку скоротилася частка змішаного доходу домашніх господарств (ДГ) та збільшилася частка споживання основного капіталу. Отже, ВВП за категоріями доходів формувався за умов триваючого спаду виробництва, платіжної кризи, зниження заробітної плати, що певним чином вплинуло на особливості його використання (адже всі зазначені вище доходи в основному є відповідно джерелами споживання та заощадження (інвестицій) населення, держави та підприємницького сектора).

Таблиця 3.2.

Валовий внутрішній продукт України в 2015 році (в млн. грн.)

	Номинальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах 2014 року)	Різниця (реальний – номинальний ВВП)	
			абсолютно	відсоток
I квартал	375525	301046	-74479	-19.8%
II квартал	455245	335202	-120043	-26.4%
III квартал	563907	408111	-155796	-27.6%
IV квартал	584781	385931	-198850	-34.0%
за 2015 рік	1979458	1430290	-549168	-27.7%

Далі, незважаючи на те, що у варіанті СНР 1993р. економічне виробництво охоплює також і тіньову економіку, з практичної точки зору поки що дуже важко ввести в розрахунки ВВП обсяг продукції створений тіньовим сектором. Хто не користався з пропозицій автомобільного

механіка чи маляра зробити деяку роботу “без квитанції”? Зайняті в тіньовій, або підпільній економіці переслідують різні цілі. По-перше, вони хочуть уникнути податків (податку на додану вартість, виплат по соціальному страхуванню і податків на прибуток). Інша причина полягає в тому, що зайняті такими видами діяльності, як наркоти, проституція або рекет, очевидно, краще приховувати.

Таблиця 3.3.

Динаміка ВВП України з 2002 по 2015 рік

	Номинальный ВВП (в млн.грн.)			ВВП (в млн.USD)		
	ВВП	Зміна	Відсоток	ВВП	Зміна	Відсоток
2002	225810			42393		
2003	267344	+41534	+18.4%	50133	+7740	+18.3%
2004	345113	+77769	+29.1%	64883	+14750	+29.4%
2005	441452	+96339	+27.9%	86142	+21259	+32.8%
2006	544153	+102701	+23.3%	107753	+21611	+25.1%
2007	720731	+176578	+32.5%	142719	+34966	+32.5%
2008	948056	+227325	+31.5%	179992	+37273	+26.1%
2009	913345	-34711	-3.7%	117228	-62765	-34.9%
2010	1082569	+169224	+18.5%	136419	+19192	+16.4%
2011	1316600	+234031	+21.6%	163160	+26740	+19.6%
2012	1408889	+92289	+7.0%	175781	+12622	+7.7%
2013	1454931	+46042	+3.3%	183310	+7529	+4.3%
2014	1566728	+111797	+7.7%	131805	-51505	-28.1%

2015	1979458	+412730	+26.3%			
------	---------	---------	--------	--	--	--

Ті ж дані в розрахунку на 1 людину

Таблиця 3.4.

Динаміка ВВП України з 2002 по 2015 рік на душу населення

	Номінальний ВВП (в грн.) на душу населення			ВВП (в USD) на душу населення			Населення (тис.) *
2002	4681,9			879,0			48230.3
2003	5591,5	+909.5	+19.4%	1048,5	+169.6	+19.3%	47813.0
2004	7272,9	+1681.5	+30.1%	1367,4	+318.8	+30.4%	47451.6
2005	9371,6	+2098.7	+28.9%	1828,7	+461.4	+33.7%	47105.2
2006	11630,2	+2258.6	+24.1%	2303,0	+474.3	+25.9%	46787.8
2007	15496,5	+3866.2	+33.2%	3068,6	+765.6	+33.2%	46509.4
2008	20494,9	+4998.4	+32.3%	3891,0	+822.4	+26.8%	46258.2
2009	19832,3	-662.5	-3.2%	2545,5	-1345.6	-34.6%	46053.3
2010	23600,4	+3768.1	+19.0%	2974,0	+428.5	+16.8%	45870.7
2011	28813,9	+5213.4	+22.1%	3570,8	+596.8	+20.1%	45693.3
2012	30912,5	+2098.6	+7.3%	3856,8	+286.1	+8.0%	45576.7
2013	31988,7	+1076.2	+3.5%	4030,3	+173.5	+4.5%	45482.7
2014	35834,0	+3845.3	+12.0%	3014,6	-1015.7	-25.2%	43721.8
2015	46210,2	+10376.1	+29.0%				42836.0

* в середньому за рік

У структурі використаного ВВП України у 2002-2015 роках в умовах постійного спаду виробництва спостерігається тенденція збільшення витрат

на кінцеве споживання, особливо ДГ. Це обумовлюється тим, що через падіння реальних доходів населення в умовах інфляції дедалі більша частка ВВП спрямовується на підтримання рівня життя населення за рахунок зниження нагромаджень. У складі ВВП за категоріями використання в номінальному обчисленні зберігалася тенденція збільшення кінцевих споживчих витрат за рахунок деякого зростання споживчих витрат ДГ та значно більшого зростання споживчих витрат сектора загальнодержавного управління (ЗДУ), що призвело до зростання питомої ваги кінцевих споживчих витрат за рахунок зростання питомої ваги споживчих витрат сектора ЗДУ. Все це значною мірою вплинуло на утворення частки кінцевих споживчих витрат в цілому за рік.

Витрати ДГ, які складають більше 2/3 загального обсягу кінцевих споживчих витрат, формувалися в рамках утворених в економіці первинних доходів найманих працівників і надходжень від особистого підсобного сільського господарства, інших видів діяльності. Темпи зростання реальних споживчих витрат ДГ на душу населення випереджали зростання реальної заробітної плати, яка є основною складовою грошових доходів населення. Це означає, що нестача останніх частково компенсувалася натуралізацією особистого споживання. Отже, можна зробити загальний висновок, що матеріальне становище переважної більшості населення році не змінилося на краще, а навіть погіршується.

Наскільки значною є тіньова економіка? Точні її розміри не відомі, але статистики національного доходу часто намагаються встановити її масштаби. Окремі оцінки, що ґрунтуються на використанні різних методів. Один з них базується на сумі готівки у великих купюрах в обігу. Для проведення операцій в підпільній економіці не використовують банківських рахунків і прибутки тримають у великих купюрах. Іншим показником масштабів тіньової економіки є продаж проміжних факторів виробництва для певних видів діяльності. Існує, наприклад, велика розбіжність між купівлею будівельних матеріалів і масштабами виробництва, про яке

повідомляють. Податкові інспектори використовують багато інформації цього виду щоб вистежувати незадекларовані доходи, і їхні дані забезпечують ще один спосіб оцінки розмірів тіньової економіки

Наша мета – максимально покращити показник ВВП, з тим щоб він міг бути дійсно адекватною характеристикою економічного добробуту. Тому з офіційного обсягу ВВП потрібно:

- відрахувати вартість впливу на економіку негативних факторів;
- додати вартісну оцінку не ринкових операцій;
- додати обсяг продукції, створений тіньовим сектором економіки;
- додати вартісну оцінку дозвілля та покращення якості товарів.

Ці перетворення дають показник - чистого економічного добробуту (ЧЕД)

ВВП вивели в 1972 році професори Вільям Нордгауз і Джеймс Тобін з Єльського університету. ВВП показує надмірний матеріалізм суспільства, відображаючи лише вироблені товари і послуги. Такий підхід до головного показника економічного добробуту викликає заперечення радикальних молодих економістів. Тому останнім часом значно активізувались спроби виправити недоліки ВВП, щоб точніше відображати задоволення потреб індивідів, таким показником можна вважати і ЧЕД. Розраховуючи ЧЕД до ВВП додаємо величину дозвілля, підпільну діяльність, а відмінсовуємо (амортизацію)[4], втрати від забруднення навколишнього середовища, негативні наслідки урбанізації тощо.

ЧЕД не підраховується на підставі тієї методики і тієї інформації, що наявна в нашому розпорядженні. Він головним чином нагадує про те, що показник ВВП не є досконалим мірилом економічного добробуту. Проте, як би там не було, але ЧЕД – це найкращий показник, який ми маємо на сьогодні і яким користується весь світ.

Розглянувши основні макроекономічні показники ВНП та ВВП, можна зробити висновок про те, що вони відіграють важливу роль у визначенні

економічного здоров'я суспільства. Вони створюють базу дослідження та аналізу макроекономіки.

Безперечно, у показників ВВП та ВВП є певні недоліки. Наприклад, ВВП, як і ВВП, не відображають повністю реальне економічний добробут суспільства. У параграфі №3 було розглянуто це питання. Слід тільки додати, що домашня робота, яка збільшує добробут, але має неринковий характер, а також особливості даної країни, які впливають на вартість життя, тобто багатство, наприклад, кліматичні умови або ж традиції та звичаї, з урахуванням вільного часу також істотно впливають на ці показники.

Створені сьогодні макроекономічні показники, які включають усі ці складові або категорії, що впливають на економічний добробут, не тільки ЧЕД, але й показник випуску продукції на душу населення (ВВП та ВВП на душу населення), є досить приблизними. Це встається внаслідок того, що оцінка добробуту залежить від кількості населення і обсягу ВВП, що само по собі є не точним і змінним.

Однак, не зважаючи на всі вказані недоліки, ВВП та ВВП є найбільш повними показниками, які посідають центральне місце в структурі системи національних рахунків. Так, звичайно, одні показники ВВП та ВВП не дадуть повної картини стану національної економіки та добробуту суспільства, але у взаємозв'язку та взаємодоповненні з іншими макроекономічними показниками вони розкривають методи роботи та взаємоузгодженого функціонування між елементами економіки, найбільш раціонально та ефективно.

Нині економіка України перебуває у фазі пожвавлення. Найбільший темп спаду реального ВВП спостерігався в 2009 р., коли він становив майже 23 %. Основною причиною цього була гіперінфляція, яка "з'їла" оборотні кошти підприємств і позбавила їх інвестиційних джерел для розвитку виробництва.

Таким чином, як видно з динаміки реального ВВП, Україна значною мірою втратила свій економічний потенціал, що був нагромаджений за роки перебування в складі СРСР. Це пояснюється переходом від командно-адміністративної до ринкової економіки. Незважаючи на труднощі, пов'язані з перебудовою економіки, Україна поступово оновлює структуру виробництва, застосовуючи нові технології, активно розбудовує ринкову інфраструктуру, яка сприяє розвитку бізнесу в Україні.

Так економіка України вперше за два роки може показати зростання - ВВП за перший квартал 2016 року збільшиться на один відсоток, пише Bloomberg. Українська економіка зростає на відновленні зростання капітальних інвестицій, бюджетних витрат, а також на споживанні населення, зазначає видання. "Останнім часом економіка України стабілізується. Гривня, яка в 2015 році знецінилася на третину, стабілізувалася, інфляція опустилася нижче за 10 відсотків. Крім того, перемир'я на Донбасі дозволяє компаніям більш впевнено робити інвестиції",.

Головний економіст української інвесткомпанії Dragon Capital Олена Белан пояснює, що рівень споживчої впевненості поступово зростає в зв'язку з низькою інфляцією, зростанням номінальної заробітної плати і загальної макроекономічної стабільності. "Недавнє зростання цін на сталь може привести до зростання зарплат і капітальних інвестицій", - припустила експерт. Дані Держслужби статистики України свідчать про те, що роздрібні продажі в першому кварталі 2016 року зросли на 1,6 відсотка (за той же 2015 рік ці фірми скоротилися на 23,9 відсотка). Промислове виробництво збільшилося на 3,7 відсотка (роком раніше цей показник скоротиться на 20,5 відсотка). Але Bloomberg наголошує, що існує ще низка труднощів для економіки України. Наприклад, щоб отримати від МВФ 17,5 мільярда доларів, Україні необхідно прискорити процес проведення реформ, тоді як політична нестабільність може стати причиною проведення нових виборів, навіть зважаючи на те, що уряд недавно оновився.

Світовий банк очікує, що зростання української економіки в 2016 році залишиться на рівні одного відсотка. А український Мінфін прогнозує ВВП на рівні трьох відсотків при інфляції 8,1 відсотків.

Як видно з динаміки реального ВВП, Україна значною мірою втратила свій економічний потенціал, що був нагромаджений за роки перебування в складі СРСР. Це пояснюється переходом від командно-адміністративної до ринкової економіки. Незважаючи на труднощі, пов'язані з перебудовою економіки, Україна поступово оновлює структуру виробництва, застосовуючи нові технології, активно розбудовує ринкову інфраструктуру, яка сприяє розвитку бізнесу в Україні.

Формування обґрунтованої соціально-економічної стратегії вимагає вірогідних прогнозів динаміки виробництва валового внутрішнього продукту як одного з найважливіших показників стану економіки. ВВП не тільки відбиває підсумки її функціонування, а й відіграє виняткову роль у механізмі регулювання ринкових процесів, слугує передумовою застосування стимулюючих, антиінфляційних методів монетарної і фіскальної політики. Всі регулюючі заходи уряду мають бути підпорядковані забезпеченню заданої величини ВВП. Саме на основі його динаміки та структури визначається рівень розвитку макроекономічної системи.

Висновки

Відповідно до поставлених завдань курсової роботи можна зробити наступні висновки:

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) вимірює ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених у даній країні протягом певного періоду часу, – як правило, року. Валовий внутрішній продукт, обчислений у поточних ринкових цінах, називається номінальним ВВП. Номінальний ВВП одночасно віддзеркалює як кількість вироблених товарів і послуг, так і рівень їхніх цін. Інакше кажучи, на динаміку номінального ВВП впливають як зміни у фізичному обсязі виробленої продукції, так і зміни рівня цін. Часто буває так, що фізичний обсяг ВВП скорочується, а номінальний ВВП збільшується за рахунок зростання цін. Проте рівень життя людей насамперед залежить від кількості вироблених і спожитих товарів та послуг. Тому макроекономіка досліджує динаміку фізичного обсягу ВВП, тобто зміни в кількості виготовленої вітчизняною економікою продукції. З цією метою обчислюють реальний ВВП.

2. Валовий внутрішній продукт, обчислений у постійних цінах, називається реальним ВВП. Саме цей показник дає змогу судити про зміни у фізичному обсязі продукції, а отже й про стан справ в економіці країни. Аналіз динаміки реального ВВП показує, що періоди його зростання чергуються з періодами скорочення.

3. Валовий внутрішній продукт, як уже зазначалося, обчислюють трьома методами:

1) як суму видатків покупців на придбання товарів і послуг (за видатками – метод кінцевого використання);

2) як суму грошових доходів, отриманих від виробництва продукції у цьому році (за доходами – розподільний метод);

3) як суму доданої вартості, створеної на всіх стадіях виробництва товарів і послуг (за галузями – виробничий метод).

4. Аналіз процесів виробництва, розподілу і використання валового внутрішнього продукту в Україні дає змогу зробити такі висновки:

- створено макроекономічні умови для стабілізації виробництва;
- зберігається платіжна криза, що погіршує фінансовий стан підприємств, стримує розвиток виробництва, сприяє бартеризації економіки та її тінізації;
- існують проблеми зі збутом вітчизняної продукції внаслідок її високої собівартості, неконкурентоспроможності на зовнішніх ринках;
- високий рівень податків стримує розвиток вітчизняного виробництва;
- вкрай звужені інвестиційні можливості гальмують перехід до економічного зростання в багатьох галузях економіки;
- нестача грошових доходів для придбання товарів та оплати послуг домашніми господарствами призводить до подальшої натуралізації особистого споживання та зниження його абсолютного рівня.

Тому для розвитку економіки, забезпечення переходу до стабільності та економічного зростання необхідно: створити сприятливі умови для інвестування та ефективного попиту населення; завершити податкову реформу: нарощувати експортний потенціал.

Список використаної літератури

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навчальний посібник.: У 2 кн. / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. — Кн. 2: Мікроекономіка. — 4-те., випр. і доп. — К: Знання, 2013. — 437 с.
2. Богдан Т. П. Управління державним боргом і макрофінансові ризики в економіці України [Текст] / Т. П. Богдан // Фінанси України. — 2014. — № 1. — С. 13-23.
3. Богомоллова, Н. І. Ефективність бюджетної політики в системі фінансової безпеки держави [Текст] / Н. І. Богомоллова // Ефективна економіка. — 2011. — №1. — С. 25-31.
4. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. — К.: А.С.К., —2014. — 399 с.
5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Бюджетний кодекс від 07.08.2010 N 5290-VI [зі змін. та доп.]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Валютний ринок. Економіка і право. Статті та аналітика. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/2012-06-25-17-01-31/2431-2011-08-19-17-08-56.html>
7. Едільберто Сегура. Вплив світової кризи ліквідності на Україну та шлях до економічного відновлення. Вісник Національного банку України. 2010. - №1.
8. Золотовалютні резерви України до кінця року можуть знизитися до критичного рівня // Finance.UA [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://news.finance.ua/ua/~1/2012/10/31/290404>
9. Золотовалютні резерви України склали менше 30 млрд дол. на 1 вересня // РБК Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/zolotovalyutnye-rezervy-ukrainy-sostavili-menshe-30-mlrd-07092012135500>
10. Золотовалютні резерви України у вересні скоротилися на 2,5% //

РБК Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/zolotovalyutnye-ukrainy-v-sentyabre-sokratilis-na-2-5—05102012125500>

11. Костенко, Ю. О. Фінансове право України [Текст] : навчальний посібник / Ю. О. Костенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 240 с.

12. Інформація Міністерства фінансів щодо виконання державного бюджету за 2013 рік. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/informaciya-ministerstva-finansiv-ukrayini-2013>

13. Лановий В. Податковий зашморг для хворої економіки / В. Лановий. Український Тиждень №14 від 5-04-2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/46766>

14. Літвінов Ю.І. Ціноутворення в умовах ринку. – К.: ЦНЛ, 2012. – 399 с.

15. Лукашенко жартує: Для вирішення кризи в Україні, віддайте її нам. Українська правда. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/12/7018575/view_print/?attempt=1

16. Міністерство економіки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.me.gov.ua>.

17. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.nbu.gov.ua>.

18. Панчишин С. М. Макроекономіка: Навчальний посібник. Вид. 3-тє, стереотипне. — К.: Либідь, 2005. — 616 с.

19. Петрикова Е.М., Петрикова С.М. Взаимосвязь показателей платежного баланса и денежно-кредитной статистики / Деньги и кредит, 2014. - №3.

20. Перепелиця В., Варфоломєєв О. Можливості вивчення динаміки реального ВВП в Україні // Економіка України. – 20013. – № 9. – С. 29-34.

21. Піщейко В.О. Виробництво валового внутрішнього продукту в Україні // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 9. – С. 11-

14.

22. Пухтаєвич Г.О. Макроекономічний аналіз: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2012.

23. Радіонова І. Макроекономіка та економічна політика: Підручник – К.: Таксон, 2013. – 240 с.

24. Савлук М.І. Гроші та кредит. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/566/54/1/1>

25. Сороківська З. К. Суть макроекономічної стабільності в перехідний період. / З. К. Сороківська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_7/26.pdf

26. Селишев А.С. Макроекономіка: Учеб. для вузов / Под. ред. А.И. Леусского. – Київ, Либідь, 2013.

27. Сороківська З. К. Суть макроекономічної стабільності в перехідний період. / З. К. Сороківська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_7/26.pdf

28. Федулова Л.І. Актуальні проблеми інноваційного розвитку економіки України / Механізм реалізації стратегії інноваційно-технологічного розвитку України в умовах глобальних викликів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 1-2- листопада 2012) / відповід.ред. д.е.н., проф.Федулова Л.І.; НАН України, Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К., 2012.